

Vanhuspalvelut Helsingissä

Arja Peiponen VTL, THM, MBA
Vanhuspalvelujohtaja
Helsingin kaupunki, Sosiaalivirasto
11.3.2010

Esityksen sisältö

- Ikääntyvä väestö
- Vanhuspalvelut tulevaisuudessa
- Helsingin kaupungin vanhuspalvelujen kokonaisuus
- Vanhuspalvelun haasteet Helsingissä

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Euroopan väestön ikääntyminen
  - Elinajan odotteen piteneminen (kahdeksalla vuodella v. 1960 lähtien) jatkunee viidellä vuodella vuoteen 2050 mennessä. Se tarkoittaa, että yhä suurempi osa ihmisistä elää 80- ja 90 –vuotiaaksi.
  - Siirtolaisuus voi kompensoida heikon syntyvyyden ja elinajanodotteen pitenemisen vaikutuksia.
  - Työikäisen väestön määrä 25 jäsenvaltion EU:ssa vähenee 48 miljoonalla vuoteen 2050 mennessä ja huoltosuhteen uskotaan nousevan kaksinkertaiseksi eli 51 %:iin 2050 mennessä.

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Valtion ja kunnan vastuu ja ikääntyneiden hyvinvointi
  - Työelämästä irtaantumisen ja varsinaisen vanhuuden (80-85v -) väliin jäävä elämänvaihe on pidentynyt n. neljännesvuosisadaksi
  - Ikäpolitiikan ja ikääntyneiden ihmisten oikeuksien merkitys tulee kasvamaan
  - "Vanhuuden politiikka", seniorikansalaisten osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan tukeminen tulevien vuosien merkittävä tehtävä
  - Ikääntyneiden perustuslain tasoinen suoja ohut muihin väestöryhmiin nähden

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Tulevien vuosikymmenien vanhukset
  - Toimintakykyiset elinvuodet lisääntyvät
  - Sosioekonomiset terveyserot näkyvät myös ikääntyneiden ryhmässä
  - Pari- ja perhesuhteet ovat avun näkökulmasta keskeiset suhteet
    - Pitkät avioliitot harvinaisempia
    - Useita liittoja, eron takia yksin asuvia
    - Miesten eliniän pidentyessä parisuhteessa elävien osuus kasvaa
    - Välimuotona LAT (living apart together) –suhteet merkityksellisiä avun kannalta

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Ongelmista kärsivien osuus voi olla pieni, mutta palvelutarve suuri:
  - Päihdeongelmat
  - Parisuhdeongelmat
  - Hyväksikäyttö ja väkivalta
  - Masennus, yksinäisyys
  - Turvattomuus
  - Syvän huono-osaisuuden joukko
  - Tulo- ja varallisuuserot kasvavat
  - 75 vuotta täyttäneet naiset eläkeläisten joukossa suurimmassa köyhyysriskissä

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Maalla vai kaupungissa?
  - Elämän aikana eletyt ja koetut ympäristöt värittävät kokemusta tämän hetkisestä elinympäristöstä
  - Halukkuutta muuttaa asumisjärjestelyjä, jos toimintakyky muuttuu
  - Suurin muuttopotentiaali voi liittyä suuriin ikäluokkiin
  - Suuret ikäluokat tottuneet valitsemaan, vaatimaan ja saamaan yksilöllistä palveluja
  - Enemmän vapaata asumista, mikä mahdollistaa harrastamisen, matkustelun, ulkomailla asumisen

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Suuret ikäluokat arvostavat luontoa ja tahtovat tilaa ympärilleen
- Halukkaita maksamaan asumista ja jokapäiväistä elämää helpottavista palveluista
- Maaseudulle muuttoon vaikuttavat maan, metsän, entisen kotitilan tai kesämökin omistaminen
- Paluumuuttajat niitä, jotka kaipaavat entiselle kotiseudulle
- Entä tulevat sukupolvet?

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Näkemyksiä tulevaisuuden palvelujärjestelmästä
  - Terveyttä on alettu pitää hyvinvoinnin yläkäsitteenä tai rinnakkaiskäsitteenä
  - Onko niin, että terveyttä voidaan edistää ja sairauksia hoitaa, mutta hyvinvoinnin edistämiseen tai marginalisaation estämiseen ei enää olekaan halua tai varaa?
  - Ikääntymiseen liittyy siinä määrin monisairauksia, että ns. kokonaisvastuun paikaksi tuntuu asemoituvan kuin itsestään perusterveydenhuolto

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

- Vanhuus ja päihdetyö vain terveydenhoitoa?
  - A-klinikkatoiminnassa on sosiaalinen, lääketieteellinen, psykologinen ja psykiatrinen näkökulma sovitettu yhteen.
  - Jännitteitä eri orientaatioiden välillä on ollut ja on, mutta yhteistä osaamisen kumuloitumista ja tietopohjaa on rakentunut
  - Asiakkaan edun vuoksi on tarpeen kehittää eri näkökulmia yhteen sovittavia työmalleja, joilla aikaansaadaan muutosta
  - Sosiaalipalvelujen kysyntää kasvattaa huono-osaisuuden ja syrjäytymisen riskien lisääntyminen

Vanhuspalveluiden tulevaisuus

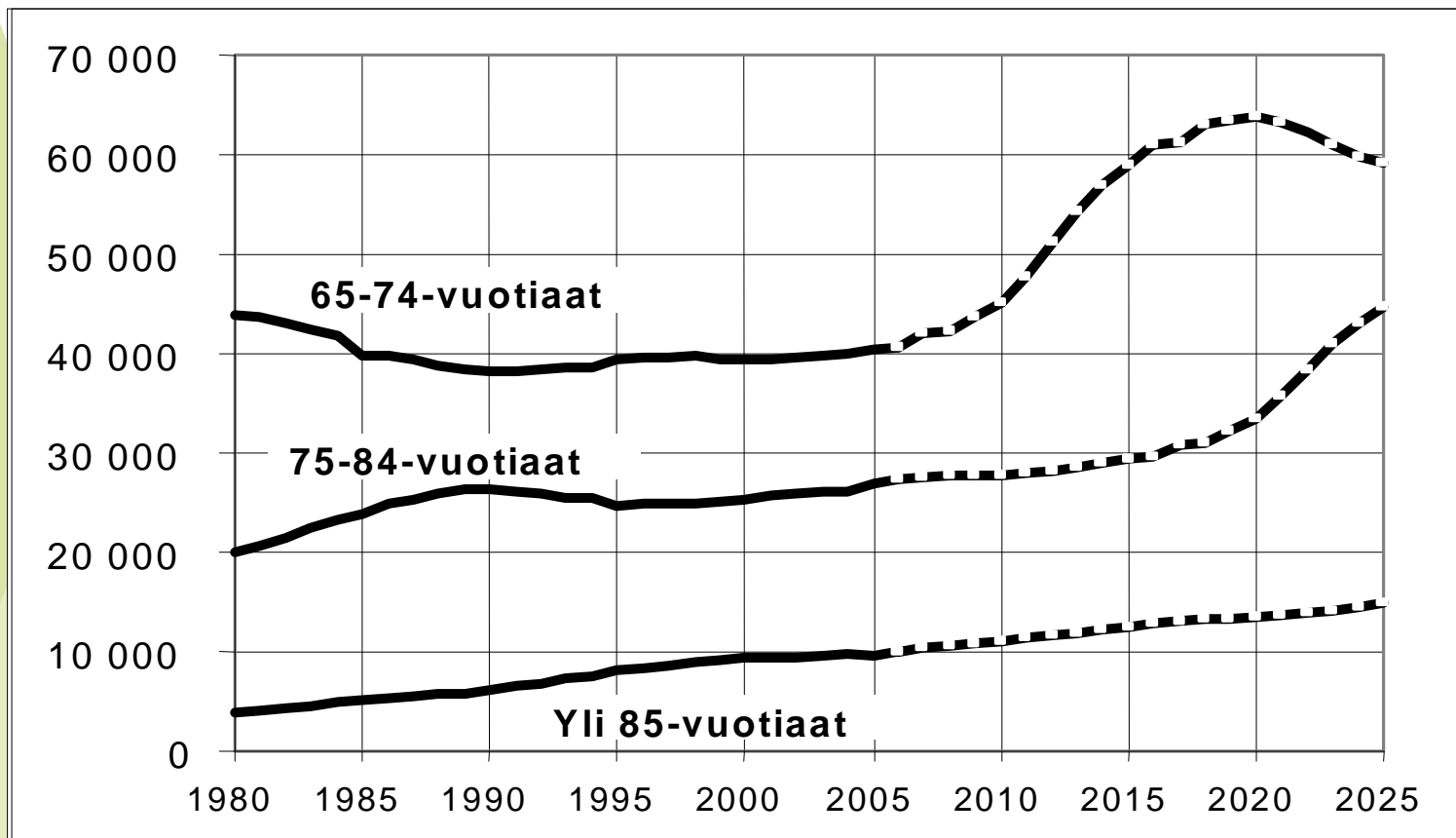
- Uudet toimintamallit ovat alueellisia verkkoja
- Johtavana ajatuksena on saumaton hoitopolku
- Palveluverkkomalli murtaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välisen rajan, johon Suomen järjestelmä perustuu
- Verkostoituneessa toimintamallissa asiakkaalle räätälöity palvelu koostuu kunnan, järjestöjen ja yritysten palvelukokonaisuudesta?

Helsingin vanhuspalvelut

VANHUSVÄESTÖ HELSINKI 1980-2007 JA ENNUSTE VUOTEEN 2025

Muistisairaiden määrän ennuste Helsingissä

- Vuonna 2016 Helsingissä on arviolta n. 10100 keskivaikeata tai vaikeata dementiaa sairastavaa potilasta.
- Tämä on n. 2000 potilasta enemmän kuin vuonna 2006.
- Dementoivat sairaudet kasautuvat ja kuormittavat hoidollisesti eniten vanhimpia ikäryhmiä ja naisia.

Orientaatio Helsingin vanhuspalveluihin

- Vanhuspalvelut kahden viraston vastuulla
- Terveyskeskuksessa
  - Kotihoito
- Sosiaalivirastossa
  - Sosiaali- ja lähityö
  - Palvelu- ja virkistyskeskustoiminta
  - Omaishoidontuki
  - Päivätoiminta
  - Palveluasuminen
  - Vanhainkotihoito
  - Pitkäaikaishoito v.2010 alusta

visio vuoteen 2015

Helsingiläiset ikäihmiset voivat asua ja vanheta turvallisesti.

He ovat elämässä mukana ja nauttivat siitä.

Sosiaalivirasto tuo Helsingin kehittämiseen ikäihmisen näkökulman ja varmistaa heille hyvän hoivan.

Helsingin vanhustalpalvelujen volyymi

Vanhusten avopalvelun asiakasmääriä 2009:

• päivätoiminnan asiakkaita	1611
• päivätoiminnan käyntikertoja	54401
• palvelukeskusten asiakkaita	8355
• palvelukeskusten asiakaskäyntikertoja	952289
• omaishoidon tuen asiakkaat (65 v +)	1952
• omaishoidon hoitovuorokausia (65 v +)	532839

Helsingin vanhuspalvelujen volyymi

Vanhusten ympärivuorokautisen hoidon asiakasmääriä
2009 75+

• vanhusten palveluasuntopaikkoja (omat)	1264
• vanhusten palveluasuntopaikkoja (ostopalvelu)	988
• vanhusten palveluasuntoja yhteensä	2252 (4,2%)
• palveluasuntoon vuoden aikana sijoitetut	323
• palveluasumisvuorokausia	808682
• vanhainkotipaikkoja (omat)	1080
• vanhainkotipaikkoja (osto)	1310
• vanhainkotipaikkoja yhteensä	2390
• vanhainkotiin vuoden aikana sijoitetut	513
• vanhainkotihoiton hoitopäiviä	833740
• V. 2010 + pitkäaikaishoito	770
• Ympärivuorokautinen laitoshoido	(6,6%)

Helsingin vanhuspalvelut

- Vanhuspalveluissa rakennemuutos meneillään, tavoitteena pitkäaikaissairaalahoidon vähentäminen ja kotihoidon vahvistaminen
- Talousarviossa sovittu 116 paikan vähennys pitkäaikaishoidosta 2010
- Palveluasumisyksiköitä peruskorjataan ja muistisairaille tarkoitettujen ryhmäkotipaikkojen määrä kaupungin omissa palvelutaloissa nousee 374 paikkaan vuoteen 2012 mennessä

Missä vanhukset hoidetaan tulevaisuudessa?

- Kotona
  - Helsingissä tavoitteena, että 90% yli 75 – vuotiaista asuu kotona
- Palveluasumisessa, jonka järjestäjänä on kaupunki, joko
  - omana tuotantona
  - ostopalveluna
  - osittain yksityisesti palvelusetelin turvin
- Sosiaalilautakunta päätti vanhusten palveluasumisen palvelusetelin käyttöönotosta 1.3. 2008 lukien.

Vanhuspalvelujen palvelusetelit Helsingissä

- Palveluasumisen setelimalli on tarkoitettu hoivan kustannusten kattamiseen.
- Tasasuuruinen seteli (=1500€) 1600 euron nettotuloihin asti, sen jälkeen arvo leikkautuu tulojen nousun mukaan (esim. tulot 1700 € setelin arvo -100€).
- Vuoden 2010 aikana valmistellaan palveluseteliä ikääntyneiden päivätoimintaan ja omaishoidon vapaapäivälomitukseseen ja käynnistetään henkilökohtaisen budjetin kokeilu

Missä vanhukset hoidetaan tulevaisuudessa?

- Monipuolisessa vanhustenkeskuksessa
- Tavoitteena yhdistää nykyinen kolmiportainen ympärivuorokautinen hoito ja hoiva yhdeksi kokonaisuudeksi
- Ideana on, ettei vanhuksen hoidon tarpeen kasvaessa tarvitse siirtyä toiseen hoitopaikkaan, vaan hoitoresurssit siirtyvät
- Monipuolisen vanhustenkeskuksen toimintamallia on pilotoitu kaksi vuotta Riistavuoren vanhustenkeskuksessa Helsingissä

MONIPUOLINEN VANHUSTENKESKUS

- Monipuolisen vanhustenkeskuksen tilat koostuvat asiakkaiden omista huonetoista, yhteisöllisistä tiloista, ravintolasta ja kuntoutustiloista.
- Huoneiden koko on sellainen, että niissä voi asua myös asiakkaan puoliso tai kumppani.
- Monipuolisessa vanhustenkeskuksessa on tavoitteena ottaa käyttöön palveluasumisen maksujärjestelmä.

Missä vanhukset hoidetaan tulevaisuudessa

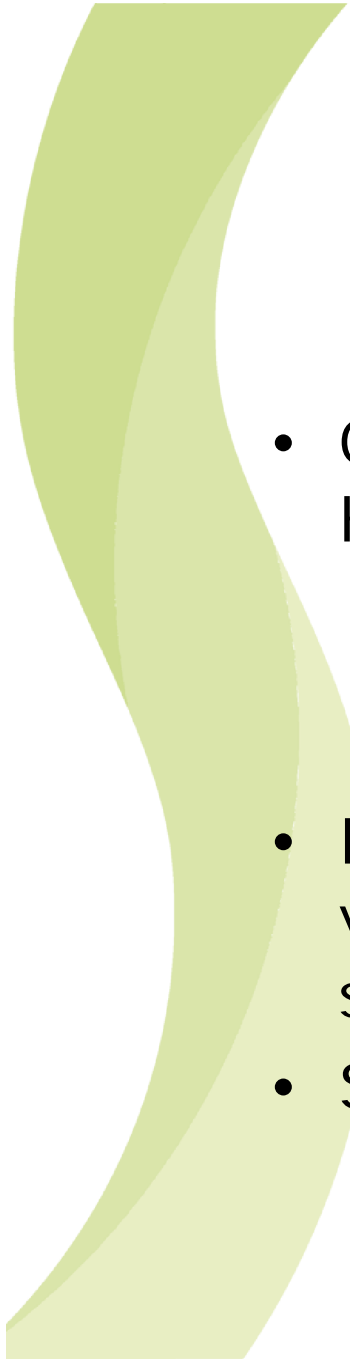
- Kotona asumisen tukemiseen tarvitaan teknologiaa
- Inno-Kusti -hankkeesta alkanut tulla lupaavia tuloksia (tunnistava lattia, hyvinvointi-TV ym.)
- Kotihoidon "Lupaavat käytännöt" -hanke
- Uusien toimintatapojen kehittäminen keskeistä tulevaisuutta ajatellen
  - Hoitoalan avustaviin tehtäviin perustettu sosiaalinen yritys Posivire Oy
  - Percentage ja Progress –EU-hankkeet

Vanhusten palvelut Helsingissä

- Omaishoidon toimintakeskuksia on Helsingissä neljä
  - vertaistukea
  - virkistystä
  - asiointimahdollisuus
- Kotiin saatavat, omaishoitajille virkistyshetken mahdollistavat sijaiset saavuttaneet suuren suosion
- Sijaisomaishoitajakokeilu vakiintunut

Vanhusten palvelut Helsingissä

Ennalta ehkäisevien/ hyvinvointia tukevien palvelujen merkitys kasvaa

- Palvelutarpeen arviointi
- Hyvinvointia tukevat kotikäynnit (75v)
- Hyvinvointikeskus – toimintamalli
- Tavoitteena on kehittää nykyistä palvelukeskustoimintaa laajempi yhteistyömalli ja –foorumi hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi ikäihmisille

Helsingin vanhuspalvelun haasteet

- Kasvava vanhusväestön määrä – kasvava muistisairaiden vanhusten joukko
- Maahanmuuttajataustaisten vanhusten palvelutarpeen kasvu
- Ikääntyvä ja vähenevä ammattikoulutettu henkilöstö
- Asiakkaiden ja omaisten kasvava vaatimustaso
- Itsemääräämisoikeuden korostuminen
- Huolenpidon ja oikeussuojan tarve
- Kustannukset
- Vanhusten palvelujen kokonaisuuden hallinta
- Palveluketjujen toimivuus
- Liiallinen ympärivuorokautisessa palvelussa olevien asiakkaiden määrä

9.4.2010

Yli 75-vuotiaiden palvelujen asiakasmäärät Helsingissä

	Tilanne 1.9.2009	Valtakunnalli nen tavoite 2012	Erotus
75+ väestö	38880	40359	
Kotihoito -peittävyys -asiakkaat	11,6 % 4510	14 % 5650	+1140
Palveluasuminen -peittävyys -asiakkaat	4,2 % 1630	6 % 2420	+790
Laitoshoito -peittävyys -asiakkaat	6,6 % 2580	3 % 1210	-1310

Käytetyt lähteet

- Euroopan unionin toiminta, tiivistelmät lainsäädännöstä. Euroopan väestökehitys: haasteista mahdollisuuksiin. www.euramis.net/scadplus/leg/fi/cha/c10160.htm
- Valtiovarainministeriön nettisivut
- Asko Uoti: Valtion ja kunnan vastuu ja ikääntyneiden hyvinvointi Kunnallistieteellinen aikakauskirja 4/07
- Marjaana Seppänen: Tulevien vuosikymmenten vanhukset. Alustus IkäHorisontin työpajassa 4.1.2008
- Jyrki Jyrkämä: Ikääntyminen ikääntyvässä yhteiskunnassa ym. Google haun tulokset

Käytetyt lähteet

- Minna Hagman: Suuret ikäluokat ja paluumuuton mahdollisuus
- Matti Heikkilä, Riitta Haverinen: Liudentuuko sosiaalinen näkökulma? Premissi 6/2007 s.13-17
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK 2005: Palvelut 2020
- Marja Vaarama: Väki vanhenee – entä tulevaisuuden palvelujärjestelmä?
- Eklund ja Vauramo: Tulevaisuuden palvelujärjestelmä
- Jenny Billings, Kai Leichsenring (Eds.): Integrating health and Social Care services for Older persons. Evidence from Nine European Countries. European Centre Vienna 2005

Kiitos!

